

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

NGUYỄN THỊ NGUYỆT

**DAY HỌC HÁT DÂN CA CHO HỌC SINH LỚP 5
TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC LÊ VĂN TÁM,
THÀNH PHỐ THANH HÓA**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DAY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 11 (2018 - 2020)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Phạm Trọng Toàn

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày tháng năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Ở cấp Tiểu học, chương trình môn âm nhạc các lớp 1, 2 và 3 là: học hát, phát triển khả năng âm nhạc; lớp 4 và 5 cùng với học hát, phát triển khả năng âm nhạc có học tập đọc nhạc. Mỗi phân môn có một vai trò, tác dụng khác nhau, song tất cả cùng chung mục đích là phát triển năng lực âm nhạc, bồi đắp tình cảm thẩm mỹ và góp phần hoàn thiện nhân cách cho HS...

Đối với học sinh Tiểu học nói chung, học sinh lớp 5 nói riêng, phân môn học hát có vị trí quan trọng, giúp HS hiểu biết thêm về đời sống văn hóa xã hội, về kiến thức âm nhạc, về kỹ năng ca hát, đặc biệt là phát triển năng lực học tập các môn học trong chương trình lớp 5 và năng lực âm nhạc. Việc phân môn học hát góp phần hoàn thiện nhân cách rất quan trọng, là nền tảng cho các em phát triển và trưởng thành sau này. Âm nhạc góp phần giáo dục thẩm mỹ, giáo dục đạo đức cho học sinh và giúp cho các em được giải trí sau những giờ học căng thẳng, phát triển trí tuệ, phát triển thể chất, tự tin hơn trong giao tiếp, từ đó có thể vận dụng vào việc tham gia các hoạt động âm nhạc của cộng đồng, nâng cao hơn khả năng thưởng thức âm nhạc...

Là giáo viên dạy môn Âm nhạc ở Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa chúng tôi thấy các thầy, cô giáo dạy phân môn học hát nói chung, dạy hát dân ca nói riêng đã thực hiện quy trình dạy học, thời gian dạy học và kế hoạch dạy học rất nghiêm chỉnh. Trong dạy học phân môn có nhiều đổi mới, chất lượng dạy học ngày càng được nâng cao. Tuy nhiên còn một số hạn chế như việc tổ chức các hình thức lớp học chưa phong phú, phương pháp dạy học còn nặng về truyền thụ kỹ năng, chưa áp dụng các phương pháp dạy học mới để học sinh có những hoạt động tự sáng tạo, khám phá...

Để góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5 của Nhà trường, tôi chọn đề tài *Dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5, Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa*, cho đề tài luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc.

Ở cấp Tiểu học, chương trình môn âm nhạc dạy cho HS các khối lớp 1, 2 từ năm học 2020 -2021 bắt đầu thực hiện theo nội dung và chương trình mới; lớp khối 3,4,5 vẫn học theo chương trình trước đây.

Đối với học sinh tiểu học nói chung, học sinh lớp 5 nói riêng, phân môn học hát (trong đó có dạy hát dân ca) có vị trí quan trọng, giúp HS hiểu biết thêm về đời sống văn hóa xã hội, về kiến thức âm nhạc, về kỹ năng ca hát, đặc biệt là phát triển năng lực học tập các môn và năng lực âm nhạc. Việc học phân môn học hát, một mặt để góp phần hoàn thiện nhân cách, mặt khác là nền tảng cho các em phát triển và trưởng thành sau này. Học âm nhạc nói chung và phân môn học hát nói riêng sẽ góp phần giáo dục thẩm mỹ, đạo đức và giúp cho học sinh được giải trí sau những giờ học căng thẳng. Bên cạnh đó, học âm nhạc còn giúp HS phát triển trí tuệ, thể chất, tạo ra sự tự tin hơn trong giao tiếp, từ đó các em có thể vận dụng các kiến thức đã học để áp dụng vào trong hoạt động âm nhạc của nhà trường, cộng đồng, nâng cao hơn năng lực âm nhạc...

Trường Tiểu học Lê Văn Tám thành phố Thanh Hóa thuộc trong hệ thống trường công lập của cả nước. Những năm qua, nhà trường đã thực hiện nghiêm túc chương trình giáo dục âm nhạc do Bộ Giáo dục & Đào tạo đề ra. Với phân môn học hát nói chung, dạy hát dân ca nói riêng, đa phần giáo viên của nhà trường là những thầy cô nhiệt tình, yêu nghề và thực hiện nghiêm chỉnh về quy trình, thời gian và kế hoạch dạy học. Trong dạy học phân môn có nhiều đổi mới, nhìn chung về quy trình dạy cơ bản đáp ứng được một số yêu cầu đề ra, chất lượng dạy học ngày càng được nâng cao. Tuy nhiên bên cạnh những vấn đề đạt được, vẫn còn một số hạn chế như việc tổ chức các hình thức lớp học chưa phong phú, phương pháp dạy học còn nặng theo kiểu truyền thống, chưa áp dụng các phương pháp mới vào dạy học... điều đó phần nào đã hạn chế khả năng cảm thụ âm nhạc và những hoạt động tự sáng tạo, tự khám phá của HS.

Trước những nhu cầu cần đổi mới, để góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát nói chung và dạy học hát dân ca nói riêng, là giáo viên trực tiếp dạy âm nhạc cho HS khối lớp 5, chúng tôi thấy một phần trách nhiệm và muốn đóng góp một công sức của mình với nhà trường. Từ những suy nghĩ đó, chúng tôi chọn ***Dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5 tại trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa*** làm đối tượng nghiên cứu và cũng là tên cho luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc.

2. Lịch sử nghiên cứu

2.1. Sách về dạy hát và giáo dục âm nhạc

Tác giả Trung Kiên (1982) biên soạn tài liệu *Phương pháp học hát*, Nxb Văn hóa, Hà Nội. Nội dung tài liệu giới thiệu về các bộ phận cơ thể liên quan phát âm như phổi, thanh quản, cuống họng, mồm và hướng dẫn luyện tập hơi thở, cách xác định phân loại giọng hát, hoạt động của khẩu hình và kỹ thuật thanh nhạc...

Về dạy thanh nhạc cho HS, sinh viên chuyên nghiệp còn có một số công trình của các tác giả như: *Sách học Thanh nhạc* của Mai Khanh (1982), do Vụ Đào tạo - Bộ Văn hóa xuất bản; *Phương pháp dạy học thanh nhạc* của Hồ Mộ La (2008), do Nxb Từ điển Bách khoa xuất bản; *Phương pháp sư phạm thanh nhạc* của Nguyễn Trung Kiên (2001) do Nxb Văn hóa Dân tộc xuất bản. Ba công trình này có nhiều nội dung tương đồng về các vấn đề: tư thế, khẩu hình, vị trí âm thanh, các kỹ thuật luyện tập trong ca hát...

Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát (2011) của tác giả Trần Ngọc Lan, do Nxb Giáo dục Việt Nam xuất bản.

Âm nhạc và phương pháp giáo dục âm nhạc (1999) của tác giả Nguyễn Hoàn Thông, do Nxb Giáo dục xuất bản

Năm 2001, tác giả trong sách *Phương pháp dạy học âm nhạc*, tập 1 của tác giả Ngô Thị Nam, do Nxb Giáo dục xuất bản.

Phương pháp dạy học âm nhạc của tác giả Hoàng Long và Hoàng Lân (2005), do Nxb Đại học Sư phạm xuất bản, đây cũng là cuốn sách có tính cảm nang về phương pháp dạy học âm nhạc. Nội dung sách, hai tác giả đã đề cập tới phương pháp dạy học âm nhạc một cách dễ hiểu, có thể áp dụng được phần nào trong quá trình dạy học hát dân ca của chúng tôi cho HS lớp 5.

Đề án Hỗ trợ đưa dân ca vào trường Trung học cơ sở (2009) do Phạm Lê Hòa là chủ nhiệm. Đây là đề án trong *Dự án phát triển giáo dục trung học cơ sở II* của Bộ GD & ĐT, do Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW là cơ quan thực hiện đề án.

Phương pháp dạy học âm nhạc ở tiểu học và trung học cơ sở của tác giả Lê Anh Tuấn (2010), do Nxb Đại học Sư phạm xuất bản.

Phương pháp dạy học âm nhạc tiểu học (2013) của tác giả Nguyễn Thị Yến, do Nxb Đà Nẵng xuất bản

2.2. Luận án, luận văn về dạy hát và dạy hát dân ca

Đặng Thị Lan (2020), *Dạy học hát Chèo và Quan họ cho sinh viên Đại học Sư phạm Âm nhạc*, Luận án Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương.

Một số giải pháp xử lý ngữ âm tiếng Việt trong ca khúc Việt Nam tại Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương của Hoàng Quốc Tuấn - luận văn thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học, Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW.

Đưa dân ca Ví, Giặm vào hoạt động ngoại khóa âm nhạc ở các trường tiểu học huyện Nghi Xuân, Hà Tĩnh của Lê Thị Huyền - luận văn thạc sĩ, chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc, bảo vệ năm 2017 tại Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW; *Đưa Hát Then vào hoạt động ngoại khóa tại Trường Trung học cơ sở Đồng Đăng, Cao Lộc, Lạng Sơn* của Nguyễn Thị Thu Hoài - luận văn thạc sĩ chuyên ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc bảo vệ năm 2018 tại Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW. Hai luận văn này, ngoài việc đề xuất đưa dân ca vùng miền vào giờ học ngoại khóa, thì còn đưa ra các biện pháp dạy các bài dân ca đó cho học sinh.

Một số biện pháp dạy học hát cho học sinh khối lớp 5 tại Trường Tiểu học Tân Mai, quận Hoàng Mai, thành phố Hà Nội của Nguyễn Thúy Trang - luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc, bảo vệ năm 2019 tại Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW.

Dạy học hát cho học sinh lớp 4 Trường Tiểu học Lê Thị Hồng Gấm, thành phố Buôn Ma Thuột - luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc của Lê Xuân Quý, bảo vệ năm 2019 tại Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW.

Dạy học hát cho học sinh lớp 4 Trường Tiểu học Trưng Vương, quận Hoàn Kiếm thành phố Hà Nội của Nguyễn Ngọc Linh - luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc, bảo vệ năm 2021 tại Trường ĐHSPT Nghệ thuật TW.

Cho đến thời điểm hiện tại, thực tế vẫn còn nhiều công trình mà chúng tôi chưa biết tới, hoặc chưa có điều kiện tham khảo. Tuy nhiên, một số công trình cũng như các luận văn nêu trên, có thể khẳng định luận văn *Dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5, Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa* do chúng tôi thực hiện không trùng với

công trình nghiên cứu của các tác giả đã công bố. Dầu vậy không thể phủ nhận rằng, những nghiên cứu của các tác giả đi trước, luôn là nguồn tư liệu vô cùng quan trọng không thể thiếu và có thể coi đó là cơ sở tảng nền để giúp chúng tôi thực hiện luận văn này.

3. Mục đích nghiên cứu và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Từ việc tìm hiểu các vấn đề về lý luận và thực tiễn có liên quan, luận văn sẽ đề xuất các biện pháp dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5, nhằm nâng cao chất lượng dạy học hát ở trường tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu một số khái niệm có liên quan, để làm cơ sở lý luận cho luận văn.

Nhìn nhận được vai trò, ý nghĩa của dạy hát dân ca nói chung, dân ca Thanh Hóa; Khảo sát, đánh giá được thực trạng dạy học phân môn học hát cho học sinh khối lớp 5 tại trường Tiểu học Lê Văn Tám, để làm cơ sở thực tiễn cho luận văn.

Nghiên cứu đề xuất và ứng dụng các biện pháp dạy học học mới vào dạy hát dân ca cho HS lớp 5, tại trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa.

Tiến hành thực nghiệm để xem xét, đánh giá lại tính khả thi của các biện pháp được đề xuất.

4. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận văn là các biện pháp dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Nội dung nghiên cứu: Luận văn chỉ nghiên cứu về biện pháp dạy học các bài dân ca có ở chương trình môn Âm nhạc lớp 5 trong giờ chính khóa và 5 bài dân ca Đông Anh Thanh Hóa (*Vãi mạ, Nhỏ mạ, Đi gặt, Kéo sợi, Dệtửi*) đưa vào dạy học dân ca địa phương và trong dạy học ngoại khóa.

Các biện pháp tổ chức học tập, các phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học mới trong dạy học hát.

Không gian nghiên cứu: Nghiên cứu này được thực hiện trong không gian của Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa.

Thời gian nghiên cứu từ tháng 1 năm 2018 đến khi bảo vệ luận văn (khoảng tháng 2 năm 2022).

5. Phương pháp nghiên cứu

Luận văn sử dụng một số phương pháp nghiên cứu chính:

Phương pháp nghiên cứu lý thuyết: Thu thập tài liệu, tư liệu sau đó phân tích, tổng hợp, so sánh, tổng hợp, đối chiếu để làm sáng tỏ những vấn đề về lý luận dạy học nói chung và dạy dân ca nói riêng.

Phương pháp nghiên cứu thực tiễn: quan sát, khảo sát, điều tra để tìm hiểu thực trạng dạy học hát tại Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa.

Phương pháp thực nghiệm sư phạm: được sử dụng để kiểm tra, đánh giá tính khả thi của các biện pháp được đề xuất trong luận văn.

6. Những đóng góp của luận văn

6.1. Về lý luận.

Luận văn hệ thống hóa được những vấn đề về cơ sở lý luận của phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học mới trong dạy học hát dân ca. Từ cơ đó sẽ gợi mở cho giáo viên thấy rõ tầm quan trọng của dân ca nói chung và dân ca Đông Anh Thanh Hóa nói riêng trong đời sống tinh thần của xã hội và của HS.

6.2. Về thực tiễn.

Luận văn góp phần đổi mới phương pháp dạy học hát dân ca cho HS Trường Tiểu học Lê Văn Tám.

Luận văn có thể làm tài liệu tham khảo cho những nghiên cứu cùng hướng ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc.

7. Bố cục luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo, Phụ lục, luận văn gồm 2 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn

Chương 2: Biện pháp dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5 tại trường Tiểu học Lê Văn Tám.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. Dân ca

Dân ca là những bài hát do nhân dân sáng tác trong quá trình lao động, sản xuất, trong sinh hoạt đời sống thường ngày, trong lễ nghi tín ngưỡng, tôn giáo..., phương thức lưu truyền của dân ca là truyền miệng (truyền khẩu). Đặc điểm của dân ca là luôn được biến đổi, nên có các dị bản và không có tên tác giả cụ thể.

1.1.2. Dạy học

Dạy học là một thành tố của giáo dục. Dạy học là hoạt động của hai thành phần là người dạy và người học, hai hoạt động này song song tồn tại và phát triển trong cùng một quá trình thống nhất.

Dạy học là một quá trình gồm toàn bộ các thao tác có tổ chức và định hướng giúp người học tiếp bước có năng lực tư duy và năng lực hành động với mục đích chiếm lĩnh các giá trị tinh thần).

1.1.3. Biện pháp. Biện pháp dạy học hát dân ca

1.1.3.1. Biện pháp.

Biện pháp là cách thức giải quyết một vấn đề cụ thể để đạt được mục đích đề ra.

1.1.3.2. Biện pháp dạy học hát dân ca

Biện pháp dạy hát dân ca là cách thức làm việc của thầy và trò trong sự phối hợp thống nhất dưới sự chỉ đạo của thầy, nhằm làm cho trò tự giác, tích cực, tự lực đạt tới mục đích dạy học hát dân ca.

1.1.4. Phương pháp và phương pháp dạy học hát dân ca

1.1.4.1. Phương pháp

Phương pháp trong cuốn sách *Lý luận giáo dục* của tác giả Phạm Viết Vượng, phương pháp là con đường, cách thức để đạt tới mục đích nhất định.

1.1.4.2. Phương pháp dạy học hát dân ca

Phương pháp dạy học là hệ thống những hành động có mục đích của giáo viên, nhằm tổ chức hoạt động nhận thức và thực hành của học sinh, đảm bảo cho các em lĩnh hội nội dung học vấn.

Trên cơ sở của khái niệm phương pháp dạy học, chúng tôi quan niệm: phương pháp dạy học hát dân ca là hệ thống những hành động có

mục đích của giáo viên, nhằm tổ chức hoạt động nhận thức và thực hành, đảm bảo cho học sinh lĩnh hội được kiến thức, kỹ năng hát dân ca.

Dạy học hát dân ca cho học sinh là một trong những phương tiện hiệu quả, phát triển khả năng cảm thụ những cái hay, cái đẹp của dân ca cho học sinh, từ đó các em có nhu cầu thưởng thức dân ca. Dạy hát dân ca bao gồm cả dạy kiến thức lý thuyết và kỹ năng thực hành.

1.1.5. Hoạt động ngoại khóa. Hoạt động ngoại khóa hát dân ca

1.1.5.1. Hoạt động ngoại khóa.

Môn học hoặc hoạt động giáo dục ngoài giờ, ngoài chương trình chính thức (nói khái quát); phân biệt với nội khóa. Hoạt động ngoại khóa là hoạt động do nhà trường tổ chức và quản lý, được thực hiện với nhiều hình thức khác nhau, nằm ngoài chương trình học chính khóa, là sự nối tiếp hoặc xen kẽ hoạt động dạy học chính khóa trên lớp.

1.1.5.2. Hoạt động ngoại khóa hát dân ca

Hoạt động ngoại khóa hát dân ca là hoạt động giáo dục ngoài giờ, ngoài chương trình chính thức, nhằm củng cố kiến thức, kỹ năng hát dân ca trong giờ nội khóa.

1.2. Vai trò, ý nghĩa của dạy hát dân ca với học sinh lớp 5 Trường Tiểu học Lê Văn Tám

Trong nền âm nhạc truyền thống ở nước ta, dân ca có một vị trí đặc biệt quan trọng, bởi không chỉ có giá trị nghệ thuật mà dân ca là thành tố biểu hiện rõ nhất, sâu sắc nhất bản sắc văn hóa dân tộc.

Giao lưu văn hoá, trong đó có giao lưu âm nhạc với các nước trên thế giới để tiếp thu tinh hoa là cần thiết. Song không vì thế mà hòa tan vào dòng âm nhạc thịnh hành của thế giới, mà phải gìn giữ được cái riêng, cái bản sắc độc đáo của nền âm nhạc dân tộc.

Dạy học hát dân ca cho học sinh lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám để giúp các em thấy rõ được những giá trị, nét đẹp của lời ca, giai điệu âm nhạc, từ đó các em yêu thích, say mê ca hát có ý nghĩa góp phần bảo tồn, phát huy được tài sản quý giá của dân tộc.

1.3. Đặc điểm về thể chất, tâm sinh lý và giọng hát của học sinh lớp 5

1.3.1. Đặc điểm về thể chất và tâm lý

1.3.1.1. Đặc điểm về thể chất

HS lớp 5 thường là từ 9 – 11 tuổi, đây là giai đoạn phát triển rất nhanh về thể chất và tâm lí, là lứa tuổi nền tảng cho sự phát triển của mỗi cá nhân, do vậy giáo dục trong giai đoạn này cần được đặc biệt chú trọng. Học sinh lứa tuổi TH hệ xương còn nhiều mô sụn, xương sống, xương hông, xương chân, xương tay đang trong thời kỳ phát triển nên dễ bị cong vẹo, gầy dập,...

1.3.1.2. Đặc điểm tâm lý

Lớp 5 là giai đoạn cuối của cấp Tiểu học, lúc này học sinh đã khá vững vàng, tự tin, bắt đầu có ham muốn được làm tốt mọi thứ để được ghi nhận và chứng minh bản thân, muốn khám phá môi trường và thích giao tiếp bạn bè rộng rãi hơn.

Hoạt động chủ đạo của trẻ giai đoạn này là học tập và vui chơi. Đây là giai đoạn rất thuận lợi cho sự phát triển trí tuệ của trẻ nên cần kết hợp hài hòa giữa chơi và học.

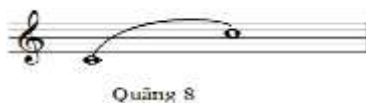
1.3.2. Đặc điểm giọng hát học sinh lớp 5

Cơ quan phát âm người có bộ phận cộng hưởng và cấu tạo âm (hốc mũi, họng, miệng, lưỡi, răng và môi); thanh quản; thanh đới, phổi.... Cơ quan phát âm của HS lớp 5 chưa phát triển như người lớn và thay đổi dần theo lứa tuổi phát triển cơ thể.

Đối với lứa tuổi HS lớp 5, âm thanh phát ra yếu do các dây thanh đới còn mảnh và ngắn, hơi thở ngắn, nông.

Giọng hát của các em HS lớp 5 thuộc loại giọng trước lúc vỡ giọng.

Giọng hát của HS lớp 5 thường có âm vực từ âm Đô của quãng tám 1 (c1) đến âm Đô của quãng tám 2 (c2).

1.4. Khái quát về Trường Tiểu học Lê Văn Tám và khả năng hát dân ca của học sinh lớp 5

1.4.1. Khái quát về Trường Tiểu học Lê Văn Tám

Trường Tiểu học Lê Văn Tám được thành lập năm 1994, vinh dự được mang tên người anh hùng trẻ tuổi Lê Văn Tám. Trường nằm ở gần trung tâm phường Ba Đình, thành phố Thanh Hóa.

Số học sinh toàn trường năm học 2019-2020 là 857 em. Trong những năm qua, chất lượng giáo dục toàn diện của nhà trường luôn

được duy trì và phát triển; 100% HS thực hiện 5 nhiệm vụ của người HS.

Phong trào văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao luôn phát triển mạnh mẽ. Nhiều năm liên tục, Trường đạt danh hiệu tập thể Lao động Xuất sắc, được UBND Tỉnh tặng bằng khen.

- Cơ cấu tổ chức và đội ngũ giáo viên

Cơ cấu tổ chức Trường Tiểu học Lê Văn Tám hiện nay như sau:

Hiệu trưởng, Nhà giáo Đỗ Thị Tâm

Hiệu phó, nhà giáo Lê Thị Ngọc

- Cơ sở vật chất.

Trường TH Lê Văn Tám có cơ sở vật chất tương đối hoàn thiện, đáp ứng nhu cầu dạy và học trong thời kì hiện tại. Trường có môi trường sạch đẹp, yên tĩnh, thoáng mát, thuận tiện. Có khuôn viên rộng và đẹp với tổng diện tích gần 1.000m². Hệ thống phòng học gồm: 25 phòng, được trang bị đảm bảo vệ sinh học đường.

1.4.2. Khả năng hát dân ca của học sinh lớp 5, Trường Tiểu học Lê Văn Tám

Giọng hát HS lớp 5, trường TH Lê Văn Tám có những đặc điểm tương đồng với lứa tuổi HS cả nước. Với âm vực đã hát được đến nốt đô 2 (c2) và có thể xuống được nốt la nhỏ (a) nên giọng hát HS lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám hát được một số thể loại dân ca có âm vực khoảng quãng 10, từ nốt la nhỏ đến nốt đô2 (a – c2).

Trường Tiểu học Lê Văn Tám nằm trong khu trung tâm phường Ba Đình, thành phố Thanh Hóa. Các hoạt động nghệ thuật nói chung, âm nhạc nói riêng thường diễn ra thường xuyên trên địa bàn phường vào những ngày lễ, ngày thứ bảy, chủ nhật hàng tuần.

Học sinh lớp 5 Trường Tiểu học Lê Văn Tám có nhu cầu được thưởng thức âm nhạc và cảm nhận bài hát khá tốt, các em đã biết phân tích, so sánh nhịp điệu, giai điệu các bài hát, biết tự tìm tòi động tác vận động phụ họa và một số cách thức trình bày biểu diễn bài hát.

1.5. Thực trạng dạy học hát dân ca

1.5.1. Chương trình môn Âm nhạc lớp 5

Nội dung trong chương trình học hát chính khóa của học sinh lớp 5, sắp xếp theo thứ tự từ bài học đầu là bài 1 đến bài cuối chương trình là bài 10, gồm:

1. Bài hát *Reo vang bình minh*. Nhạc và lời: Luru Hữu Phước
 2. Bài hát *Hãy giữ cho em bầu trời xanh*. Nhạc và lời: Huy Trân
 3. Bài *Con chim hay hát*. Nhạc và lời: Phan Huỳnh Điểu
 4. Bài hát *Những bông hoa, những bài ca*. Nhạc và lời: Hoàng Long
 5. Bài hát *Ước mơ*. Nhạc Trung Quốc. Lời Việt: An Hòa
 6. Bài dân ca Hrê (Tây Nguyên) *Hát mừng*. Đặt lời mới: Lê Toàn Hùng
 7. Bài hát *Tre già bên Lăng Bác*. Nhạc và lời: Hàn Ngọc Bích
 8. Bài *Màu xanh quê hương*. Dân ca Khmer
 9. Bài hát *Em vẫn nhớ trường xưa*. Nhạc và lời: Thanh Sơn
 10. Bài hát *Dàn đồng ca mùa hạ*. Nhạc và lời: Lê Minh Châu
- Trong chương trình môn Âm nhạc lớp 5, chỉ có học hát 02 bài dân ca trong giờ chính khóa.

1.5.2. Thực trạng dạy học hát dân ca trong giờ chính khóa

Trong môn Âm nhạc lớp 5, chủ yếu là dạy học hát. Chương trình học hát có 10 bài (08 ca khúc và 02 bài dân ca), 01 bài học 01 tiết/35 phút.

Mục tiêu về kiến thức dạy học hát trong chương trình môn Âm nhạc lớp 5 nhằm: Góp phần phát triển năng lực nhận thức; hiểu biết thêm về cuộc sống qua nội dung lời ca; phát triển năng lực ngôn ngữ; biết được đặc điểm riêng của bài hát, của tác giả;

Mục tiêu về thái độ trong dạy học hát là giáo dục học sinh hướng tới những giá trị chân – thiện – mỹ; giúp các em thêm yêu thích âm nhạc.

GV thực hiện quy trình dạy học hát theo 7 bước:

- Bước 1. Giới thiệu bài hát
- Bước 2. Đọc lời ca
- Bước 3. Hát mẫu
- Bước 4. Khởi động giọng
- Bước 5. Dạy hát từng câu
- Bước 6. Dạy hát cả bài
- Bước 7. Củng cố, kiểm tra

1.5.3. Thực trạng dạy học hát dân ca trong giờ ngoại khóa

Tại Trường Tiểu học Lê Văn Tám, hoạt động ngoại khóa âm nhạc thường được tổ chức dưới các hình thức: sinh hoạt câu lạc bộ nghệ thuật, hoạt động dã ngoại hoặc chương trình biểu diễn văn nghệ.

Hoạt động ngoại khóa âm nhạc giúp học sinh rèn luyện tính tự lập, khả năng tìm tòi cũng như hoạt động theo nhóm tập thể lớp. Với những hoạt động âm nhạc phong phú, đa dạng như tổ chức trò chơi, thi hát, thi tìm hiểu âm nhạc, biểu diễn hát múa.... nhiều học sinh đã bộc lộ năng khiếu âm nhạc trong các hoạt động, nhiều giọng ca có triển vọng được phát hiện và có hướng bồi dưỡng kịp thời.

Nhìn chung học sinh Trường TH Lê Văn Tám có khả năng nhận thức khá đồng đều, ham hiểu biết và thích sáng tạo. Bởi vậy hàng năm Nhà trường nên tổ chức cho học sinh các khối lớp được tham gia vào hoạt động ngoại khóa với sự chỉ đạo, giám sát của các giáo viên phụ trách Đoàn - Đội, giáo viên chủ nhiệm lớp, giáo viên âm nhạc.

Các hoạt động ngoại khóa âm nhạc có nhiều ưu điểm, song hoạt động dạy hát dân ca chưa được chú ý.

1.5.4. Nhận xét về thực trạng dạy học hát dân ca

1.5.4.1. Những ưu điểm

Đã đạt được mục tiêu dạy học hát ở bậc TH về phương diện kiến thức, góp phần phát triển năng lực nhận thức, hiểu biết thêm về cuộc sống..

Đã đạt được mục tiêu dạy học hát ở bậc TH về phương diện kỹ năng, bước đầu luyện kỹ năng biết cách lấy hơi, nhả chữ, biết thể hiện tình cảm bài hát và vận động theo giai điệu, lời ca..

Đã đạt được mục tiêu dạy học hát ở bậc TH về thái độ trong dạy học hát là hướng tới chân – thiện – mỹ, giúp học sinh thêm yêu thích âm nhạc, tham gia ca hát ở nhà trường và xã hội...

1.5.4.2. Một số hạn chế

Hiện tại GV âm nhạc sử dụng phương pháp thực hành luyện tập dạy hát là đúng, song mang tính dạy thụ động, HS hát theo từng câu dạy của GV một cách máy móc.

Duy trì phương pháp thực hành luyện tập trong dạy học hát, nhưng cần có sự đổi mới. Khi soạn giáo án dạy hát dân ca rất sơ sài, soạn cho có lệ.

Khi GV chú ý tới việc khởi động giọng, thì lại luyện theo cách mở khẩu hình theo kỹ thuật thanh nhạc. Mặt khác GV thường không giới thiệu và phân tích về bài những đặc điểm chính của bài dân ca.

Quy trình dạy hát dân ca có vấn đề chưa hợp lý. Khi dạy, GV hát trước một lần làm mẫu, sau đó dạy cho HS từng câu theo hình thức cuốn chiếu. Hết bài thì quay lại từ đầu.

Đối với các giờ ngoại khóa âm nhạc. Về cơ bản các buổi ngoại khóa âm nhạc tại trường đã được tổ chức khá thành công. Tuy nhiên, giữa Nhà trường, giáo viên bộ môn và phụ huynh chưa có sự phối hợp chặt chẽ để đạt hiệu quả cao.

Trong dạy học hát dân ca ở giờ học ngoại khóa cũng thực hiện như trong giờ chính khóa, những hạn chế trong phương pháp dạy học cũng thể hiện như trong giờ chính khóa.

Tiểu kết

Trong chương 1, luận văn đã nêu một số khái niệm như dân ca, dạy học, dạy học hát dân ca..., đồng thời nêu khái quát về đặc điểm thể chất, tâm sinh lý lứa tuổi, về khả năng âm nhạc của HS lớp 5 và phản ánh khảo sát thực tế dạy học hát dân ca tại Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa. Nội dung chương cũng nêu về cơ sở vật chất, đội ngũ cán bộ, giáo viên, học sinh của Nhà trường.

Để phát huy ưu điểm và khắc phục hạn chế trong dạy học hát dân ca tại Trường TH Lê Văn Tám, chúng tôi đề xuất các biện pháp ở chương 2, nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy hát dân ca tại Trường TH Lê Văn Tám.

Chương 2

BIỆN PHÁP DẠY HỌC HÁT DÂN CA CHO HỌC SINH LỚP 5 TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC LÊ VĂN TÁM

2.1. Bổ sung dân ca địa phương và một số biện pháp dạy học hát dân ca

2.1.1. Bổ sung dân ca địa phương trong dạy học hát dân ca

Đặc điểm ngôn ngữ người Kinh tỉnh Thanh Hóa có nét riêng biệt: từ vựng tiếng Việt gần với từ vựng địa phương hai tỉnh Nghệ An - Hà Tĩnh, tiếng nói (người Kinh) gần với tiếng nói các địa phương châu thổ sông Hồng. Do đó dân ca Thanh Hóa có nét đặc thù riêng.

Dân ca Viên Khê là đại diện cho dân ca người Kinh ở huyện Đông Anh nói riêng, của tỉnh Thanh Hóa nói chung. Dân ca Viên Khê là các bài hát trong diễn xướng múa hát gọi là Ngũ trò Viên Khê.

Hàng năm ở thôn Viên Khê, xã Đông Khê, huyện Đông Anh thường tổ chức hội làng. Tuy nhiên trong hội làng người dân không chỉ diễn xướng 5 trò, mà tùy theo không khí của hội làng, người ta diễn thêm nhiều trò khác gồm tổng cộng 12 trò là:

- Trò Múa đèn
- Trò Tiên Cuội (hay Tiên phường)
- Trò Tô Vũ
- Trò Trống Mõ
- Trò Thiếp
- Trò Vần vương (hay trò Hùm)
- Trò Thủy (hay Thủy phường)
- Trò Leo dây
- Trò Xiêm Thành (hay Chiêm Thành/Sim Thành)
- Trò Hà Lan (hay Hoa Lang)
- Trò Tú Huân (hay Lục Hồn Nhung)
- Trò Ngô quốc.

Tinh thần của mục tiêu dạy học môn Âm nhạc theo Thông tư 32, không những vẫn đảm bảo mục tiêu môn Âm nhạc đang hiện hành mà còn bổ sung thêm nội dung phù hợp với xu hướng dạy học mới.

Chúng tôi lựa chọn 02 bài dân ca Viên Khê, Đông Anh là bài *Dệtửi*, dạy tiết 16 và bài *Đi gặt* dạy tiết 32.

2.1.2. Tiêu chí tuyển chọn và đặc điểm các bài dân ca bổ sung trong dạy học hát dân ca

2.1.2.1. Tiêu chí tuyển chọn bài.

Tính vừa sức.

Tính vừa sức được thể hiện ở bài dân ca có âm vực (nốt thấp nhất đến nốt cao nhất) trong phạm vi quãng 11 trở xuống. Bài dân ca không có các quãng nhảy xa (quãng 6, quãng 7), không nhiều đảo phách, nghịch phách, không quá nhiều luyến láy.

Tính thẩm mỹ.

Trong giáo dục âm nhạc cho HS, một trong những mục tiêu dạy học hát là thông qua việc học hát các em được làm quen với cách thể hiện và cảm thụ âm nhạc.

Tính giáo dục.

Tính giáo dục trong các bài dân ca thể hiện trong nội dung lời ca, nói lên sự tri ân của thế hệ sau với thế hệ trước đã gây dựng nền tảng cuộc sống, dựng nước, giữ nước, nuôi dạy, truyền dạy kỹ năng sống, nghề nghiệp sống...

2.1.2.2. Nội dung lời ca và đặc điểm âm nhạc bài Dệt cửi.

Lý do chọn bài *Dệt cửi* trong tiết học chính khóa là phù hợp tiêu chí tuyển chọn, phù hợp với HS lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám. Đề dạy học hát 02 bài dân ca Thanh Hóa được tuyển chọn dạy trong giờ chính khóa, chúng tôi nêu đặc điểm nghệ thuật bài *Dệt cửi* và đặc điểm nghệ thuật bài *Đi gặt*.

DỆT CỬI

(Dân ca Thanh Hóa)

Người hát: Lê Thị Cảnh Viên Khê, Đông Sơn, Thanh Hóa

Ghi âm, ký âm: Nguyễn Thị Nguyệt (ngày 29/08/2019)

Tay mác mà cửi ơ lên ơ ta ngồi
 buồn. Tay mác mà cửi ơ lên. Uốn
 tay ới a cho mềm. dệt cửi mà cho
 nhanh. Uốn tay ới a cho mềm. dệt
 cửi mà cho nhanh. chứ lai cho nhanh.

2.1.2.3. Nội dung lời ca và đặc điểm âm nhạc bài Đi gặt.

Cùng với việc nêu đặc điểm nghệ thuật bài *Dệt cửi*, chúng tôi trình bày nội dung lời ca và đặc điểm âm nhạc bài *Đi gặt*.

ĐI GẶT

Dân ca Thanh Hóa

Người hát: Lê Thị Cảnh - Viên Khê, Đông Sơn, Thanh Hóa

Ghi âm, ký âm: Nguyễn Thị Nguyệt (ngày 29/8/2019)

2.2. Một số biện pháp dạy học hát dân ca

2.2.1. Tổ chức lớp học và sử dụng phương pháp dạy học hiện đại trong dạy học hát dân ca

2.2.1.1. Tổ chức lớp học

Dạy học hát lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám chúng tôi đề xuất ứng dụng hình thức tổ chức lớp học theo nhóm. Dạy học theo nhóm vừa là hình thức tổ chức dạy học (chia nhóm) vừa là phương pháp dạy học.

Việc tổ chức và điều khiển hoạt động nhóm được tóm tắt một số vấn đề dưới đây:

- *Hoạt động thứ nhất*, GV hướng dẫn học sinh: tự học, tự tìm hiểu bài học.

- *Hoạt động thứ hai*, GV nêu vấn đề và tổ chức trao đổi, thảo luận trong nhóm. Học sinh phối hợp với bạn trong nhóm trao đổi vấn đề được nêu trong bài học để giải quyết vấn đề..

- *Hoạt động thứ ba*, GV tổ chức trao đổi, thảo luận lớp. Học sinh phối hợp với bạn trong nhóm, trong lớp trao đổi vấn đề được nêu trong bài học và giải quyết vấn đề.

- *Hoạt động thứ tư*, GV nhận xét, đánh giá. Học sinh tự đánh giá theo nhóm, theo cá nhân.

2.2.1.2. Sử dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề

Phương pháp dạy học nêu vấn đề và giải quyết vấn đề hướng đến sự hình thành năng lực nhận thức của học sinh, bằng cách đưa học sinh

vào hoạt động tìm kiếm tri thức, học sinh là chủ thể của hoạt động học, là người sáng tạo ra hoạt động học.

Phương pháp dạy học nêu vấn đề tác động tích cực vào việc rèn luyện tư duy phê phán, tư duy sáng tạo cho HS.

2.2.2. Rèn luyện tư thế hát

Tư thế cơ thể nói chung và tư thế đầu nói riêng của HS đúng, sai có tác động nhiều tới việc học hát hay biểu diễn.

Thường khi hát HS không chú ý đứng hát thì tư thế cơ thể phải như thế nào, ngồi hát tư thế cơ thể phải như thế nào....

Thực hành luyện tập tư thế ngồi hát và tư thế đứng hát

- Luyện tập tư thế ngồi hát

- Luyện tập tư thế đứng hát

2.2.3. Rèn luyện hơi thở

Khi dạy học hát cho người học chuyên nghiệp hay dạy học hát cho HS ở TH đều cần hướng dẫn về việc rèn luyện hơi thở với các mức độ khác nhau. Hơi thở có vị trí quan trọng trong ca hát.

Luyện tập hơi thở ngực trên.

Luyện tập hơi thở ngực dưới và bụng

2.2.4. Luyện phát âm

Trong nghệ thuật ca hát truyền thống ở nước ta có cụm từ *hát tròn vành, rõ chữ*. Hát tròn vành rõ chữ là phát âm những từ, ngữ trong lời ca bài hát không bẹt, rõ nghĩa từng từ, từng ngữ. Tiếng Việt có 6 dấu giọng cũng là 6 thanh là: sắc, huyền, hỏi, ngã, nặng và thanh không dấu. Mỗi từ tiếng Việt chỉ đi liền với một thanh tạo nên những ngữ nghĩa khác nhau. Ví dụ: tinh, tính, tỉnh, tĩnh, tình, tinh.

Phát âm, nhả chữ có mối quan hệ mật thiết tới việc sử dụng của lưỡi, môi, hàm dưới.... Để dạy học hát rõ lời bài hát tiếng Việt, chúng tôi rèn luyện HS hát các nguyên âm như sau:

- Hát nhóm nguyên âm A (ă, â), miệng mở rộng, hạ thấp cằm dưới xuống, miệng như hơi cười.

- Hát nhóm nguyên âm E (ê) miệng mở hơi rộng, cằm dưới hạ thấp vừa phải, môi hơi chúm lại, mặt lưỡi hơi uốn cong.

- Hát nhóm nguyên âm I (y), miệng mở ngang nhỏ, cằm dưới không hạ, môi hơi nhếch lên, mặt lưỡi thả lỏng, đầu lưỡi chạm vào răng hàm dưới.

- Hát nhóm nguyên âm Ô (o, ơ) miệng mở tròn, cằm dưới hạ, môi trên hơi thu lại. mặt lưỡi thả lỏng tự nhiên.

- Hát nhóm nguyên âm U (u) miệng hơi mở, môi trên và môi dưới chúm lại, lưỡi để tự nhiên.

- Hát các nguyên âm ghép oa, oe, uy, uê thì o và u là bán nguyên âm, nên giữ vị trí phụ, hát chính là nguyên âm a, e (ê).

Hát các từ ngữ có phụ âm ở đầu từ, ngữ, nguyên âm ở cuối từ, ngữ..

2.2.5. Luyện hát chuẩn xác cao độ, chính xác về trường độ

2.2.5.1. Luyện hát chuẩn xác về cao độ

Để giúp HS hát chuẩn xác cao độ bài hát, Chúng tôi luyện cách nghe và đọc cao độ gần như luyện nghe cao độ trong giờ tập đọc nhạc, với các bước:

Bước 1: GV hát mẫu bài 01 lần, sau đó đánh đàn phím điện tử giai điệu của bài 01 lần. HS chú ý lắng nghe.

Bước 2: GV đánh giai điệu từng câu hát trong bài trên đàn. HS lắng nghe. GV động viên từng cá nhân HS thay nhau đọc lại cao độ từng câu trong bài bằng âm la.

Bước 3: GV đánh đàn từng câu trong bài. HS lắng nghe. GV khuyến khích từng HS ghép lời từng câu trong bài, từ câu đầu đến câu kết thúc bài.

Bước 4: GV đánh đàn, HS hát cả bài có lời ca thư nhất rồi hát tiếp lời ca thứ hai (nếu bài có 2 lời ca),

2.2.5.2. Luyện hát chính xác về nhịp độ

Để giúp HS hát chính xác nhịp độ bài hát, chúng tôi luyện cho HS thực hiện các bước:

Bước 1: GV yêu cầu HS mỗi em có một loại nhạc cụ gõ như thanh phách, song loan, trống nhỏ...

Bước 2: GV luyện gõ phách mạnh và phách nhẹ trong nhịp 2/4 có trường độ trong nhịp là các nốt trắng.

Bước 3: GV luyện gõ phách mạnh và phách nhẹ trong nhịp 2/4, trường độ nốt trong nhịp là các nốt đen.

Bước 4: GV luyện gõ phách mạnh và phách nhẹ trong nhịp 2/4, trường độ nốt nhạc trong nhịp là nốt móc đơn.

Bước 5: GV thực hiện gõ mẫu các phách mạnh và phách yếu trong nhịp $\frac{3}{4}$, trường độ các nốt trong nhịp là nốt trắng và nốt đen.

Bước 6: GV hát từng câu trong một bài hát ở các loại nhịp từ $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$ đến $\frac{4}{4}$.

2.2.6. Dạy truyền khẩu

Dạy truyền khẩu hay còn được gọi là truyền miệng, là cách dạy truyền thống có từ rất lâu đời ở các nền văn hóa trên thế giới.

Bước 1: Giới thiệu

Bước 2: Xác định mục tiêu, nội dung

Bước 3: Dạy hát từng câu theo kiểu móc xích và dạy toàn bài

2.2.7. Tích hợp phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học hiện đại trong dạy học hát dân ca

Trong dạy học âm nhạc nói chung, dạy học dân ca cho HS lớp 5, chúng tôi thực hiện đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát triển năng lực, thay đổi lối dạy học truyền thụ một chiều sang dạy học theo phương pháp dạy học tích cực, nhằm giúp học sinh phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo, rèn luyện thói quen và khả năng tự học, tinh thần hợp tác, kỹ năng vận dụng kiến thức vào những tình huống khác nhau trong học tập và trong thực tiễn; tạo niềm tin, niềm vui, hứng thú trong học tập.

Kế thừa các phương pháp dạy học truyền thống là:

Phương pháp trình bày tác phẩm

Phương pháp thực hành luyện tập

Phương pháp dùng lời

Phương pháp sử dụng phương tiện dạy học âm nhạc

Phương pháp kiểm tra, đánh giá

2.3. Thực hành dạy học hát dân ca

2.3.1. Dạy hát dân ca trong giờ chính khóa

Trong chương trình môn Âm nhạc lớp 5, ở phân môn hát có 02 bài dân ca là:

- Bài *Hát mừng*. Dân ca H'rê. Đặt lời mới: Lê Toàn Hùng

- Bài *Màu xanh quê hương*. Dân ca Khmer.

Về lý do dạy 02 bài dân ca Thanh Hóa ở tiết 16 và tiết 32, là trong sách giáo khoa Âm nhạc 5, ghi rõ: *Học bài hát do địa phương tự chọn*,

trong đó 01 bài tính chất vui tươi, trong sáng, 01 bài tính chất trữ tình, nhẹ nhàng, thiết tha.

Dưới đây là các bước tiến hành dạy học hát bài dân ca có tính chất trữ tình, nhẹ nhàng, thiết tha.

Bước 1. GV ổn định lớp, luyện hơi thở.

Bước 2. Giới thiệu bài. GV dùng bút viết lên bảng:

Bước 3. Phân chia từng câu hát.

Bước 4. Khởi động giọng và hát mẫu.

Bước 5. Hát Mẫu

Bước 6. Dạy hát từng câu và dạy toàn bài.

Bước 7. Cùng cố bài.

Bước 8. Kiểm tra, đánh giá

2.3.2. Dạy hát dân ca trong hoạt động ngoại khóa

Trường TH Lê Văn Tám thường xuyên có các hoạt động ngoại khóa, trong đó có hoạt động ngoại khóa âm nhạc. Một trong những hoạt động ngoại khóa âm nhạc là dàn dựng chương trình biểu diễn văn nghệ.

Trong 10 bài dân ca Viên Khê là: *Thắp đèn, Luống bông, luống đậu, Vải mạ, Chẻ lạt đan lờ, Nhỏ mạ, Đi cấy, Kéo sợi, Dệtửi, Vá may, Đi gặt*, chúng tôi tuyển chọn 05 bài trong tổng số 10 bài dân ca trên, xây dựng thành chương trình biểu diễn dưới đây: *Vải mạ, Nhỏ mạ, Đi gặt, Kéo sợi, Dệtửi*.

Lý do chúng tôi chọn 05 bài dân ca trên để xây dựng thành một chương trình biểu diễn văn nghệ tại Nhà trường là:

- Cấu trúc các bài dân ca đều ngắn, gọn.
- Âm vực các bài trong khoảng một quãng tám, phù hợp với HS lớp 5.
- Bài có nhịp độ vừa phải, tuy có đảo phách song rất đơn giản.
- Bài có các luyện lấy nhưng không phức tạp.
- Nội dung bài ca ngợi cảnh đẹp thiên nhiên, ca ngợi công việc lao động của người nông dân và cuộc sống thanh bình.

2.4. Thực nghiệm sư phạm

2.4.1. Mục đích thực nghiệm

Trong chương trình dạy học hát lớp 5, các bài dân ca chỉ có 02 bài, chúng tôi bổ sung 02 bài dân ca Thanh hóa trong chương trình chính khóa. Nội dung luận văn đã nghiên cứu dạy 01 bài dân ca ở tiết 16.

2.4.2. Đối tượng thực nghiệm

Địa điểm thực nghiệm: Tại Trường TH Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa.

Thời gian thực nghiệm: trong 2 tuần, từ tuần 14 đến tuần 15, học kỳ II, năm học 2019 - 2020.

Giáo viên dạy thực nghiệm: cô giáo Nguyễn Thị Nguyệt.

2.4.3. Nội dung thực nghiệm

- Thiết kế bài dạy **Tiết 32. Học hát bài Đi gặt**. Dân ca Thanh Hóa.

Trong chương phân môn hát lớp 5, tiết 32 là tiết học bài dân ca địa phương. Giáo án **Tiết 32. Học hát bài Đi gặt**. Dân ca Thanh Hóa. Nội dung dạy học chúng tôi trình bày trong Phụ lục.

- Về phương pháp dạy học, chúng tôi tích hợp phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học hiện đại trong tiết học 32.

2.4.4. Quy trình tiến hành thực nghiệm

Bước 1. Xây dựng mẫu phiếu *Trung cầu ý kiến* học sinh về học hát dân ca.

Bước 2. Thực hiện dạy nội dung Tiết 32. Học hát bài *Đi gặt*. Dân ca Thanh Hóa.

Bước 3. Sau tiết dạy thực nghiệm, tiến hành phát phiếu *Trung cầu ý kiến* về dạy học hát dân ca cho HS lớp 5 A và lớp 5 B.

Bước 4. Tổng hợp, thống kê, so sánh đối chiếu trên phiếu *Trung cầu ý kiến* và đánh giá kết quả thực nghiệm.

2.4.5. Đánh giá kết quả thực nghiệm

Tổng số phiếu phát ra và thu về là 50 phiếu với 5 câu hỏi trung cầu ý kiến.

Số phiếu trả lời thích là 30, chiếm tỉ lệ 60%. Số phiếu trả lời rất thích là 15, chiếm tỉ lệ 30%. Số phiếu trả lời bình thường là 5, chiếm tỉ lệ 10%.

Cùng với kết quả Phiếu trung cầu ý kiến HS lớp 5 A tham gia thực nghiệm sư phạm, dưới đây là kết quả Phiếu trung cầu ý kiến HS lớp 5 B, nhóm đối chứng thực nghiệm:

Tổng số phiếu phát ra và thu về là 50 phiếu với 5 câu hỏi trung cầu ý kiến.

Kết quả Phiếu trung cầu ý kiến học sinh lớp 5 A tham gia thực nghiệm sư phạm và Phiếu trung cầu ý kiến HS lớp 5 B tham dự với ý nghĩa đối chứng cho thấy biện pháp dạy học hát dân ca mà luận văn nghiên cứu

có tính khả thi, HS hoạt động học tích cực hơn so với tiết học trước, các em có hứng thú trong học tập.

Tiểu kết

Trong chương 2, luận văn đã tìm hiểu và đưa một số bài dân ca Thanh Hóa vào học trong tiết chính khóa và hoạt động ngoại khóa cho HS lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám. Dân ca nói chung, dân ca Thanh Hóa nói riêng là tài sản vô cùng quý giá của dân tộc. Đây là một định hướng để GV dạy âm nhạc tại các trường TH cần phải tìm hiểu, nghiên cứu vốn tài sản quý báu của quê hương để thực hiện định hướng này.

Kết quả thực nghiệm sư phạm bước đầu đã làm rõ ý nghĩa của dân ca Thanh Hóa với học sinh lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám. Đồng thời với biện pháp đổi mới quy trình dạy học, phương pháp dạy học, bước đầu đạt kết quả khả quan. Trên cơ sở của kết quả thực nghiệm sư phạm, trong quá trình dạy học hát dân ca cho HS lớp 5, Trường TH Lê Văn Tám, chúng tôi sẽ ứng dụng vào thực tiễn dạy học, đồng thời tiếp tục nghiên cứu để hoàn thành hiệu quả hơn trong dạy học phân môn hát.

KẾT LUẬN

Giáo dục âm nhạc cho học sinh các bậc học phổ thông có ý nghĩa quan trọng, giúp các em phát triển toàn diện về đức – trí – thể - mỹ. Trong chương trình học từ nhiều năm nay, môn Âm nhạc đã được dạy từ bậc Tiểu học đến Trung học cơ sở. Hiện nay theo chủ trương của Bộ Giáo dục và Đào tạo, môn Âm nhạc sẽ được dạy trong chương trình từ bậc Mầm non đến lớp 11 bậc Trung học phổ thông. Trong môn Âm nhạc thì phân môn học hát là phân môn có thời lượng nhiều nhất. Ở chương trình môn Âm nhạc lớp 5, phân môn học hát có 12 bài, trong đó có 02 bài dân ca. Nếu so sánh toàn bộ các bài trong chương trình phân môn học hát lớp 5, thì các bài dân ca ít. Tuy nhiên trong chương trình môn Âm nhạc lớp 5 trong sách giáo khoa có tiết 16 và tiết 32 dành cho địa phương lựa chọn bài hát để dạy học. Bài hát địa phương có thể là ca khúc viết về địa phương, có thể là dân ca địa phương.

Là giáo viên dạy môn Âm nhạc ở Trường Tiểu học Lê Văn Tám, thành phố Thanh Hóa, tôi tìm hiểu dân ca Thanh Hóa để dạy học hát cho học sinh lớp 5. Dân ca Thanh Hóa có nhiều thể loại như hát ru, đồng dao, hò, vè, giao duyên... của các dân tộc sinh sống trong tỉnh Thanh Hóa. Đặc biệt dân ca của người Kinh ở huyện Đông Sơn, Thanh Hóa rất độc đáo, đặc sắc. Trong dân ca Đông Sơn thì dân ca của người dân ở xã Viên Khê là tiêu biểu nhất. Những bài dân ca Viên Khê được hát trong các trò diễn ở hội làng. Hàng năm trong ngày hội làng, người dân Viên Khê tổ chức diễn xướng 12 trò, trong đó có 10 trò vừa hát vừa múa, còn 02 trò chỉ diễn không hát (xướng). Để lựa chọn một số bài dân ca cho dạy học tiết 16 và tiết 32 cho học sinh lớp 5 Trường Tiểu học Lê Văn Tám, chúng tôi lựa chọn 02 bài. Đồng thời chúng tôi lựa chọn 03 bài dân ca Viên Khê để dạy hát và biểu diễn văn nghệ hoạt động ngoại khóa. Trong nghiên cứu biện pháp dạy học hát dân ca, chúng tôi sử dụng các bài dân ca Thanh Hóa để thực hiện việc đổi mới từ hình thức tổ chức lớp đến các phương pháp dạy học. Kế thừa các phương pháp dạy học truyền thống, chúng tôi kết hợp với phương pháp dạy học hiện đại trong dạy học hát cho học sinh lớp 5. Kết quả thực nghiệm dạy học hát bước đầu cho thấy học sinh lớp 5, Trường Tiểu học Lê Văn Tám rất yêu thích dân ca quê hương mình trong giờ học hát. Tìm hiểu ý

kiến học sinh lớp 5 A học hát thực nghiệm và học sinh lớp 5 B tham dự giờ học thực nghiệm, các em đều trả lời học hát và dự giờ thực nghiệm học hát rất vui, dễ tiếp thu, dễ thuộc bài. Kết quả giờ thực nghiệm cũng cho biết hướng nghiên cứu của chúng tôi trong dạy học hát dân ca trong dạy học hát cho học sinh lớp 5 có tính thực tiễn và khả thi. Từ nghiên cứu về dạy học hát dân ca, chúng tôi sẽ ứng dụng trong thực tiễn dạy học hát dân ca nói riêng, dạy học hát nói chung cho học sinh lớp 5 tại Trường Tiểu học Lê Văn Tám. Chúng tôi tin tưởng sau này khi các em trưởng thành dù làm việc trong lĩnh vực nào thì tâm hồn, tình cảm vẫn nhớ về quê hương, nhớ về âm điệu dân ca quê hương mình, từ đó luôn hướng về quê hương, xây dựng quê hương giàu đẹp.